

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

STRATEGIA DOSTĘPNOŚCI KSIĄŻNICY PRUSZKOWSKIEJ IM. H. SIENKIEWICZA NA LATA 2027 - 2031

Pruszków 2026

Spis Treści

Wstęp

Rozdział I: Stan obecny	4
1. Rodzaj instytucji kultury, zespół i podejmowane działania.	4
A. Rodzaj instytucji kultury i założenia programowe.	4
B. Zespół, kompetencje pracowników i pracownic.	6
C. Działania będące w stałej ofercie Książnicy oraz działania nietypowe.	8
D. Współpraca ze środowiskami, organizacjami i podmiotami lokalnymi.	10
2. Sposoby badania potrzeb publiczności o szczególnych potrzebach.	11
3. Opis głównych barier dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych w zakresie realizacji działań kulturalnych.	
4. Opis najważniejszych potrzeb w zakresie tworzenia oferty instytucji kultury dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych.	14
Rozdział II. Planowane działania w zakresie wdrażania i rozwijania dostępności, identyfikowania potrzeb, zasad komunikacji i włączania osób ze szczególnymi potrzebami.	16
1. Cele w zakresie poprawy dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych.	
2. Oferta Książnicy Pruszkowskiej.	17
3. Zespół Książnicy Pruszkowskiej i organizacja pracy.	17
4. Osoby z niepełnosprawnością i osoby starsze w Książnicy Pruszkowskiej.	17
5. Sposoby komunikacji z osobami o szczególnych potrzebach.	
6. Sposoby badania potrzeb publiczności o szczególnych potrzebach.	
7. Identyfikacja ryzyk.	
8. Inwestycje na rzecz dostępności.	
9. Realizacja wymogów Ustaw o dostępności.	
10. Kryteria sukcesu planu wdrażania i rozwijania dostępności.	
Podsumowanie	

Wstęp

Książnica Pruszkowska im. H. Sienkiewicza, jako instytucja kultury o długiej historii i głęboko zakorzeniona w lokalnej społeczności, dąży do zapewnienia pełnej dostępności swoich zasobów i usług dla wszystkich użytkowników. Przyjęcie Strategii Dostępności stanowi odpowiedź na rosnące potrzeby osób z niepełnosprawnościami (OzN), osób starszych oraz wszystkich użytkowników wymagających szczególnego wsparcia. Celem Strategii Dostępności jest stworzenie przestrzeni otwartej, inkluzywnej i przyjaznej, w której każda osoba, niezależnie od swoich ograniczeń, znajdzie dostęp do wiedzy, kultury i edukacji. Dokument ten obejmuje zarówno działania podejmowane w ramach krótkoterminowego planu działań (na rok 2027), jak i kompleksowe rozwiązania zaplanowane na kolejne pięć lat (2027-2031). Uwzględnia on także potrzeby pracowników Książnicy Pruszkowskiej, rozwój kompetencji zespołu oraz modernizację infrastruktury i zasobów cyfrowych.

Strategia Dostępności jest efektem udziału Książnicy Pruszkowskiej w programie "Projektowanie uniwersalne kultury – dostępność w instytucjach kultury", realizowanego w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Pracę nad Strategią koordynował roboczy zespół ds. dostępności (5 osób początkowo, potem 4 osoby z 33-osobowego zespołu pracowników Książnicy), który wspierała trenerka, reprezentująca Narodowe Centrum Kultury, Anna Rutkowska podczas sesji tutoringu on-line. Strategię opracowaliśmy, opierając się o analizę potrzeb społeczności lokalnej, wyniki autodiagnozy dostępności oraz konsultacje z ekspertami i organizacjami wspierającymi osoby z niepełnosprawnościami.

Dokument wyznacza kierunki działań w takich obszarach jak:

- Zarządzanie dostępnością, rozwój kompetencji zespołu Książnicy,
- Tworzenie oferty włączającej dla osób z niepełnosprawnościami i osoby starsze,
- Eliminacja barier architektonicznych, informacyjno-komunikacyjnych i cyfrowych,
- Systematyczne badanie potrzeb użytkowników i ewaluacja podejmowanych działań.

Strategia Dostępności jest wyrazem zaangażowania Książnicy Pruszkowskiej w tworzenie środowiska kulturowego, które wspiera integrację społeczną i zapewnia równy dostęp do dóbr

kultury i edukacji. Wdrażane działania mają na celu nie tylko spełnienie wymagań ustawowych, ale także zbudowanie instytucji będącej wzorem dostępności i otwartości. Dokument prezentuje szczegółowe plany i działania, jakie Książnica Pruszkowska podejmie, aby sprostać potrzebom swoich użytkowników w perspektywie lat 2027 – 2031.

I. Stan obecny

1. Rodzaj instytucji kultury, zespół i podejmowane działania.

a. Rodzaj instytucji kultury i założenia programowe.

Książnica Pruszkowska im. H. Sienkiewicza to biblioteka, która od lat jest ważnym punktem na kulturalnej mapie Pruszkowa. Posiada 9 placówek. Jej główna siedziba z czytelnią oraz oddział dla dzieci i młodzieży mieszczą się przy ulicy Kraszewskiego w centrum miasta, a 7 filii w pozostałych częściach miasta.

- **Biblioteka Główna – Oddział dla Dorosłych i Młodzieży z Czytelnią Pruskovianów**
ul. Kraszewskiego 13, 05-800 Pruszków (naprzeciwko Urzędu Miasta)
- **Biblioteka Główna – Oddział dla Dzieci i Młodzieży**
ul. Kraszewskiego 7, 05-800 Pruszków (obok budynku Poczty Polskiej na ul. Kraszewskiego 13)
- **Filia nr 1 – Żbików**
ul. 3 Maja 26, 05-800 Pruszków (nieдалeko Szpitala Kolejowego w Pruszkowie)
- **Filia nr 2 – Centrum Dziedzictwa Kulturowego**
ul. Bohaterów Warszawy 4, 05-800 Pruszków (budynek Centrum Dziedzictwa Kulturowego, I piętro)
- **Filia nr 3**
ul. Bohaterów Warszawy 11, 05-800 Pruszków (naprzeciwko Szkoły Podstawowej nr 1 im. Józefa Piłsudskiego w Pruszkowie)
- **Filia nr 4 – Śródmieście**
ul. Chopina 1A, 05-804 Pruszków (w Parku im. Tadeusza Kościuszki w Pruszkowie)

- **Filia nr 5 – Gąsin**

ul. Pływacka 16, 05-800 Pruszków (w budynku Szkoły Podstawowej nr 10 im. Marii Konopnickiej, wejście od ulicy Kaletniczej)

- **Filia nr 6 – Osiedle Staszica**

ul. Powstańców 7A lok. 34, 05-800 Pruszków, (na terenie osiedla Błękitne Tarasy, kod do furtki: 1034 + symbol dzwonka)

- **Filia nr 7 – Ostoja**

ul. Księcia Józefa 1, 05-803 Pruszków (obok Dziennego Domu Pomocy Społecznej i na tyłach Klubu “Wesoły Senior”)

Książnica Pruszkowska im. H. Sienkiewicza jest instytucją kultury o ugruntowanej pozycji, pełniącą funkcję biblioteki publicznej o znaczeniu miejskim i powiatowym. Prowadzi szeroką działalność w zakresie upowszechniania czytelnictwa, edukacji oraz animacji kultury, skierowaną do różnych grup użytkowników – dzieci, młodzieży, dorosłych i osób starszych. Książnica posiada bogate doświadczenie w realizacji działań edukacyjnych, w tym warsztatów dla dzieci i młodzieży, zajęć rozwijających kompetencje poznawcze, kreatywność oraz umiejętności społeczne. W jej ofercie znajdują się m.in. warsztaty literackie, zajęcia plastyczne, spotkania edukacyjne oraz wydarzenia tematyczne, które łączą naukę z praktycznym działaniem. Realizowane inicjatywy często mają charakter cykliczny i są dostosowane do różnych grup wiekowych. Ważnym elementem działalności Książnicy jest także organizacja wydarzeń o charakterze międzypokoleniowym oraz integracyjnym, sprzyjających budowaniu relacji społecznych i wspólnemu uczestnictwu w kulturze. Książnica współpracuje z instytucjami kultury, ekspertami oraz lokalną społecznością, realizując działania o wysokiej wartości merytorycznej.

W Czytelni Pruskowianów udostępniamy unikalne zbiory dotyczące historii naszego miasta, w tym cenne dokumenty i artefakty.

Dodatkowo instytucja prowadzi działalność wydawniczą oraz inicjatywy promujące literaturę i dziedzictwo lokalne, a także pełni funkcję centrum informacji regionalnej i wsparcia merytorycznego dla innych bibliotek z powiatu pruszkowskiego. Dotychczasowa działalność Książnicy Pruszkowskiej potwierdza, że posiada ona doświadczony zespół pracowników, w tym

bibliotekarzy, animatorów kultury oraz edukatorów z wysokimi kompetencjami w zakresie pracy z dziećmi i młodzieżą oraz realizacji wydarzeń edukacyjnych dla osób starszych.

Nadzór merytoryczny nad Książnicą Pruszkowską im. Henryka Sienkiewicza w Pruszkowie sprawuje Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy – Biblioteka Wojewódzka, z siedzibą przy ul. Koszykowej 26 w Warszawie.

b. Zespół, kompetencje pracowników i pracownic.

W Książnicy pracują łącznie 33 osoby, w tym 28 osób na pełnych etatach, 2 osoby na $\frac{3}{4}$ etatu oraz trzy osoby na $\frac{1}{2}$ etatu. W skład zespołu wchodzi:

- dyrektor,
- 21 bibliotekarek i 3 bibliotekarzy obsługujących użytkowników na różnych etapach korzystania z oferty instytucji,
- 3 pracownice biurowe,
- 1 pracownica gospodarcza,
- główna księgowa,
- inspektor danych osobowych,
- instruktorka ds. merytorycznych i współpracy z bibliotekami gminnymi.

W Książnicy pracują osoby z niepełnosprawnościami. Ich doświadczenie jest nieocenioną pomocą w zrozumieniu obszarów wsparcia w zakresie dostępności dla całego zespołu.

W zespole Książnicy pracuje 4-osobowy zespół ds. dostępności w trybie roboczym; pracownicy nie są umocowani w strukturze organizacyjnej i nie otrzymują wynagrodzenia za kompleksową pracę nad dostępnością.

Analiza kompetencji pracowników Książnicy pozwoliła dostrzec możliwości rozwoju umiejętności w różnych obszarach dostępności. Ponad połowa pracowników wyraziła chęć uczestniczenia w dodatkowych szkoleniach z dostępności. Mniej niż połowa pracowników ma doświadczenie w organizacji wydarzeń dla osób z niepełnosprawnościami (OzN). Dotychczas pracownicy nie realizowali żadnych dużych projektów związanych z tematyką dostępności.

Obszar dostępności	Obsługa użytkowników	Tworzenie materiałów wspierających dostępność
Wzrok	15 osób	1 osoba
Słuch	3 osoby	2 osoby
Poruszanie się	13 osób	—
Rozumienie	7 osób	2 osoby
Czucie	10 osób	2 osoby
Inicjowanie kontaktów z OzN	22 osoby	—
PJM	2 osoby	—
Język Prosty	13 osób	—
Komunikacja i promocja	4 osoby	—
Sprzęty i narzędzia dostępu	0 osób	—
Ewakuacja i bezpieczeństwo OzN	4 osoby	—

Ocena kompetencji została opracowana na podstawie ankiet autodiagnozy, które wypełnili pracownicy (kompetencja poziomu 4 i 5 na 5).

Obsługa osób z ograniczeniami wzroku: tylko 15 % pracowników jest przeszkolonych w zakresie tworzenia dostępnych materiałów oraz wspierania osób niewidomych i niedowidzących.

Dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchowymi: pracownicy mają kompetencje w zakresie identyfikacji barier. Przeprowadziliśmy samoocenę w tym obszarze.

Obsługa osób starszych: pracownicy prowadzą szerokie działania skierowane do osób starszych (np. warsztaty z obsługi czytników e-booków i smartfonów, warsztaty komputerowe).

Savoir-vivre wobec osób z niepełnosprawnościami: ok. 50 % zespołu pracowników uczestniczyło w warsztatach, które wzmocniły ich kompetencje w tym obszarze.

Koordynacja dostępności: dostępnością w Książnicy zajmuje się 4-osobowy zespół ds. dostępności, w skład którego wchodzi przedstawiciele różnych placówek. Nad całością prac czuwa koordynator. Zespół ds. dostępności nie jest oficjalnie powołany przez dyrektora Książnicy. Członkowie zespołu zdobyli kompetencje z obszarów dostępności podczas szkoleń oraz realizacji zadań związanych z dostępnością, np.: rekomendowanie sposobów realizacji dostępnych wydarzeń, prowadzenie warsztatów dla osób starszych, przeprowadzenie samooceny dostępności

i tworzenie dokumentów t.j. np. „Przedprzewodnik” dla uczestników projektu „Kompas Odkrywców”.

c. Działania będące w stałej ofercie Książnicy Pruszkowskiej oraz działania nietypowe.

Obszar widzenia - w tym obszarze dostępności Książnica jest obecnie na początkowym etapie wdrażania rozwiązań.

- Aktualnie nie organizujemy wydarzeń z audiodeskrypcją.
- Nie zapewniamy materiałów przeznaczonych dla osób niewidomych i słabowidzących, takich jak materiały w alfabecie Braille’a, tyflografiki, powiększone materiały drukowane i inne alternatywne formy prezentacji treści wizualnych.
- W przestrzeniach, w których prezentowane są wystawy nie stosujemy obecnie systemowych rozwiązań uwzględniających potrzeby osób z ograniczeniami widzenia, takich jak odpowiedni kontrast, powiększenie, dostosowane oświetlenie. Istotną barierą jest sposób ekspozycji wystaw - część materiałów umieszczona jest za wysoko, np. ponad regałami z książkami co utrudnia ich oglądanie. Problemem jest też nieodpowiednie oświetlenie, wpływające na czytelność prezentowanych treści.
- Obecnie strona internetowa instytucji nie spełnia wszystkich wymagań dostępności dla osób z ograniczeniami widzenia.
- W ostatnich dwóch latach nie były prowadzone kompleksowe działania mające na celu poprawę dostępności w obszarze widzenia.

Obszar słyszenia - Książnica ma pojedyncze rozwiązania w obszarze słyszenia i obejmują one głównie pojedyncze, duże wydarzenia, które organizujemy w siedzibie głównej.

- Tłumaczenie na PJM nie stanowi stałego elementu oferty wydarzeń.
- Napisy do filmów i materiałów audiowizualnych są standardem.
- Brak systemu wspomagania słuchu. Nie przekazujemy komunikatów na wydarzeniach równolegle w formie wizualnej i dźwiękowej.
- Nie ma wydarzeń dla Głuchych i słabosłyszących.

Obszar poruszania się - dostępność Książnicy jest w tym zakresie zróżnicowana i zależy od siedziby danej placówki.

- Większość placówek jest dostępna dla osób poruszających się na wózkach i z wózkiem - 6 z 9 placówek.
- W budynkach dostępne są podjazdy, łazienki, ciągi komunikacyjne. W dwóch z nich nie ma żadnego z tych elementów.
- Pomieszczenia, w których organizujemy wydarzenia są zwykle za ciasne. Nie zapewniamy miejsca dla osób na wózkach i z wózkiem na wydarzeniach organizowanych w Książnicy.
- Informacje o możliwości dotarcia do placówek udostępniamy w ograniczonym zakresie (są adresy placówek, adnotacje o barierach). Brakuje informacji o dostępności wejść i szczegółowego opisu podróży użytkownika.
- Do najważniejszych barier w najbardziej niedostępnych budynkach należą schody, brak poręczy, brak ogólnodostępnych toalet, ciasne ciągi komunikacyjne, brak wydzielonych stref w pomieszczeniach na odpowiadające konkretnym potrzebom użytkowników, np. brakuje miejsc do siedzenia i odpoczynku.
- Pomoc w zakresie poruszania się jest udzielana doraźnie i w zależności od sytuacji, nie ma jednak oficjalnych ujednoliconych zasad we wszystkich placówkach.
- Potrzebujemy przygotowania procedur ewakuacji uwzględniających potrzeby osób z niepełnosprawnościami jako części Instrukcji Bezpieczeństwa Przeciwpowodziowego. Wdrożenie.

Obszar rozumienia - nie ma systemowych rozwiązań w naszej instytucji dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, trudnościami poznawczymi i neuroróżnorodnych.

- Informacje o wydarzeniach nie są przygotowywane w języku prostym,
- Nie ma materiałów w formacie ETR.
- Nie są obecnie wykorzystywane czytelne oznaczenia, piktogramy ani instrukcje ułatwiające samodzielne poruszanie się po przestrzeni wydarzeń.
- Nie ma informacji pozwalających uczestnikom na zapoznanie się z przebiegiem wydarzenia, poszczególnymi etapami czy zasadami uczestnictwa.
- Brak jasnego i szczegółowego przedprzewodnika.
- Kompetencje pracowników w zakresie pomocy osobom ze szczególnymi potrzebami w tym zakresie są różne i wynikają obecnie głównie z intuicji pracowników oraz ich dotychczasowego doświadczenia.

Obszar czucia - przestrzenie placówek nie zostały zaprojektowane tak, aby były przyjazne osobom wrażliwym sensorycznie.

- Podczas wydarzeń nie ma wydzielonej strefy ciszy lub wyciszenia. Uczestnicy mogą w razie potrzeby opuścić miejsce wydarzenia.
- Nie informujemy uczestników o przewidywanym poziomie hałasu, intensywności oświetlenia, zapachach ani innych istotnych bodźcach przed dotarciem na wydarzenia.

Komunikacja i informacja oraz partycypacja i współpraca z użytkownikami - umożliwiamy użytkownikom różnorodny kontakt z placówkami tj. mailowy, telefoniczny oraz osobisty.

- Informacje dotyczące dostępności nie są przekazywane przed wydarzeniami.
- Istnieje możliwość zgłoszenia indywidualnych potrzeb przed wizytą w placówkach, ale nie jest to komunikowane i użytkownicy nie korzystają z tego rozwiązania.
- W tym momencie nie angażujemy osoby ze szczególnymi potrzebami w pracę nad przygotowaniem oferty instytucji.
- Instytucja zbiera uwagi i informacje zwrotne od uczestników wydarzeń. Głos użytkowników jest częściowo uwzględniony, ale nie jest stałym elementem przygotowywania oferty.

d. Współpraca ze środowiskami, organizacjami i podmiotami lokalnymi, nie tylko związanymi z osobami z niepełnosprawnością i osobami starszymi.

Część oferty wydarzeń Książnicy jest realizowana we współpracy ze szkołami, przedszkolami, instytucjami, organizacjami społecznymi i innymi lokalnymi podmiotami. Działania realizowane we współpracy z partnerami odbywają się zarówno w placówkach bibliotecznych, jak i w przestrzeniach udostępnianych przez partnerów. Współpraca umożliwia docieranie do grup, które ze względu na wiek, stan zdrowia, szczególne potrzeby albo sposób organizacji zajęć nie zawsze mogą samodzielnie korzystać z regularnej oferty bibliotek. Dotyczy to przede wszystkim dzieci i młodzieży uczestniczących w zajęciach szkolnych, osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz uczestników działań społecznych.

Aktualnie Książnica współpracuje regularnie z następującymi partnerami:

- SZKOŁA JĘZYKOWA EARLY STAGE. Książnica organizuje cykliczne spotkania „Czytanie na dywanie” oraz „Czytanie na trawie” we współpracy ze szkołą językową Early Stage. Zajęcia są skierowane do dzieci w wieku od 3 do 6 lat i służą rozwijaniu kompetencji językowych najmłodszych uczestników.

- **DYSKUSYJNY KLUB KSIĄŻKI.** Dyskusyjny Klub Książki to inicjatywa skierowana do miłośników literatury, którzy chcą dzielić się swoimi wrażeniami z lektury, poznawać nowe tytuły i rozwijać swoje zainteresowania czytelnicze w gronie osób o podobnych zainteresowaniach. Spotkania Dyskusyjnego Klubu Książki odbywały się w dwóch placówkach - Filii nr 1 oraz w Bibliotece Głównej.
- **FUNDACJA DBAMY O MAMY.** We współpracy z Fundacją Dbamy o Mamy organizowane są bezpłatne cykle warsztatów dla mam.
- **PRUSZKOWSKA SPÓŁDZIELNIA MIESZKANIOWA PSM.** We współpracy z PSM stworzyliśmy dwa odrębne projekty: warsztaty "Myślenie wizualne" dla młodzieży ze specjalnymi potrzebami oraz "Sensoryka dla smyka" - cykl bezpłatnych warsztatów dla maluszków, które rozwijają się poprzez warsztaty twórczo-sensoryczne.

Przykładem przedsięwzięcia włączającego jest projekt „W krainie poezji ks. Jana Twardowskiego”, realizowany z Zespołem Szkół Specjalnych im. ks. Jana Twardowskiego w Pruszkowie oraz Pruszkowską Spółdzielnią Mieszkaniową. Działania łączyły poezję, sztukę i pracę z obrazem oraz były skierowane do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Planujemy rozwinąć działalność tego typu w partnerstwie z PSM.

2. Sposoby badania potrzeb publiczności o szczególnych potrzebach

W ramach autodiagnozy przeprowadziliśmy szereg badań tj.:

- Autodiagnoza kompetencji pracowników:
Zebraliśmy informacje za pomocą formularza programu Projektowanie Uniwersalne Kultury.
- Autodiagnoza dostępności placówek:
Zebraliśmy informacje od pracowników za pomocą formularza programu Projektowanie Uniwersalne Kultury i przeprowadziliśmy rozmowy z pracownikami o codziennej pracy, instytucji i oferty podczas wizyt w placówkach.
- Zbadaliśmy podróż odbiorców do placówek w zespole łączonym:

4 osoby z zespołu ds. dostępności i wolontariusze Książnicy ze szczególnymi potrzebami odbyli podróż do placówek.

- Skonsultowaliśmy się z reprezentantem lokalnego środowiska osób z niepełnosprawnościami:

Zebraliśmy informacje o dostępności Książnicy od członków Polskiego Związku Niewidomych - koło w Pruszkowie, Koła Seniora na Gąsinie i podopiecznych Stowarzyszenia Jaspis, które angażuje osoby z niepełnosprawnościami do pracy w ramach ekonomii społecznej.

Autodiagnoza pozwoliła nam określić poziom własnych kompetencji i wskazać obszary wymagające rozwoju, zidentyfikować istniejące bariery, a dzięki rozmowom z pracownikami i osobami z niepełnosprawnościami mogliśmy pogłębić wnioski w badaniach na temat dostępności placówek i oferty.

Istotnym elementem procesu były regularne spotkania on-line zespołu ds. dostępności z tutorką, trenerką z Narodowego Centrum Kultury, panią Anną Rutkowską. Dzięki tym spotkaniom cały zespół mógł skonfrontować plany i sposoby realizacji badań z profesjonalnym podejściem.

3. Opis głównych barier dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych w zakresie realizacji działań kulturalnych.

Opis barier dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych opracowaliśmy na podstawie wyników badań ankietowych, które przeprowadziliśmy w placówkach i uporządkowaliśmy je zgodnie z założeniami Modelu Dostępnej Kultury.

Mimo że filarem instytucji jest empatyczny, wysoko oceniany przez użytkowników zespół niwelujący braki infrastrukturalne, w procesie badań zidentyfikowaliśmy szereg barier systemowych i przestrzennych.

Przed wizytą: Informacja, planowanie i komunikacja

Ten etap decyduje o poczuciu bezpieczeństwa użytkownika ze szczególnymi potrzebami. Zdiagnozowaliśmy w nim:

- **Bariery cyfrowe strony www i katalogu:** Strona www Książnicy jest określana jako przestarzała, mało intuicyjna i nieczytelna dla osób słabowidzących oraz osób starszych.

Trudności sprawia odszukanie kluczowych danych: godzin otwarcia, informacji o czasowych zamknięciach i braku bezpośredniego linku do katalogu w widocznym miejscu. Aplikacje mobilne (np. SOWA MOBI) i procedury logowania cechuje zbyt wysoki próg wejścia technologicznego.

- **Wykluczenie informacyjne osób starszych:** Część osób starszych nie korzysta z kanałów cyfrowych ani mediów społecznościowych. Brak spójnej, tradycyjnej informacji w przestrzeni miejskiej (zewnętrzne gabloty, tablice, plakaty) ogranicza wiedzę o ofercie naszej instytucji.
- **Luki w komunikacji potrzeb:** Brakuje precyzyjnych komunikatów o dostępności architektonicznej i sensorycznej poszczególnych wydarzeń, co rodzi niepewność przed wyjściem z domu i dotarciem na wydarzenia.

Dotarcie i wejście: Orientacja w terenie i pierwsze metry

Bariery na styku otoczenia i wejścia do budynków wprost uniemożliwiają samodzielne dotarcie do instytucji

- **Słaba identyfikacja i dezinformacja przestrzenna:** Placówki są słabo widoczne od strony ulic. Badani wskazują na brak drogowskazów od strony chodników, mylące szyldy (kierujące do innych miejsc), trudności z lokalizacją placówek na osiedlach zamkniętych oraz błędy nawigacyjne w Google Maps,
- **Trudności architektoniczne strefy wejściowej:** brak podjazdów/platform i ramp, które całkowicie blokują dostęp osobom na wózkach i z wózkami oraz ciasne ciągi komunikacyjne w pomieszczeniach znacznie utrudniają wejście osobom starszym (np. w Filii nr 1 i nr 3). Brak dzwonków przywoławczych uniemożliwia wezwanie asysty, a ciężkie drzwi wejściowe (np. Filia nr 5) stanowią barierę motoryczną.

Pobyt i korzystanie z oferty: Przestrzeń, zbiory i zmysły.

Doświadczenie wizyty w placówkach ujawnia wyzwania w ergonomicznym i sensorycznym dostosowaniu przestrzeni:

- **Ergonomia i bariery fizyczne:** Zbyt wysokie regały (szczególnie w Bibliotece Głównej) wykluczają samodzielny wybór książek przez osoby starsze i osoby poruszające się na wózkach, zmuszając do każdorazowego proszenia personelu o wsparcie. Wąskie korytarze między regałami utrudniają manewrowanie osobom na wózkach i z wózkami.

- **Brak stref wyciszenia i odpoczynku:** Brak miejsc siedzących i wygodnych stref wyciszenia (np. Oddział dla Dzieci, Filia nr 5) jest dużą barierą dla osób ze szczególnymi potrzebami i osób starszych, które potrzebują wytchnienia.
- **Barieri sensoryczne:** Niewystarczające oświetlenie grzbietów książek i złe ukierunkowanie opraw oświetleniowych utrudniają czytanie osobom słabowidzącym. W jednej z placówek użytkownicy doświadczają dyskomfortu akustycznego (buczenie instalacji oświetleniowej w Filii nr 4, brak stref wyciszenia w placówkach) oraz chaosu wizualnego wywołanego nadmiarem ulotek i plakatów informacyjnych.
- **Konflikt funkcji i tłok:** Organizacja wydarzeń w otwartej przestrzeni bibliotecznej odcina dostęp do księgozbioru i generuje tłok, tworząc barierę sensoryczną dla osób neuroróżnorodnych i wrażliwych na bodźce.

Po wizycie: Samodzielność i ciągłość kontaktu

- **Ograniczenia oferty dostosowanej:** Deficyt książek z dużą czcionką oraz szybko wyczerpujące się pule kodów do e-booków i audiobooków (Legimi, Empik Go) utrudniają kontynuację kontaktu z ofertą Książnicy w domu osobom słabowidzącym i niewidzącym lub osobom z trudnościami manualnymi.
- **Zależność od asysty:** Z powodu kumulacji drobnych barier (od szukania informacji w sieci po sięganie na wysokie półki) użytkownik nie może osiągnąć pełnej podmiotowości i samodzielności, stając się trwale zależnym od obecności i pomocy naszych pracowników.

4. Opis najważniejszych potrzeb w zakresie tworzenia oferty instytucji kultury dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych

Raport z badań przeprowadzonych w placówkach Książnicy Pruszkowskiej wskazuje, że mimo mocnych stron zespołu Książnicy tj. wysokich kompetencji relacyjnych zespołu i życzliwej obsługi użytkowników, zespół wymaga profesjonalnego wsparcia w nabyciu kompetencji obsługi użytkowników z niepełnosprawnościami oraz osób starszych i realizowania oferty dla OzN i osób starszych. Poniżej przedstawiamy kluczowe potrzeby rozwojowe z zachowaniem terminologii i standardów Modelu Dostępnej Kultury w podziale na 4 etapy podróży odbiorcy oraz obszary horyzontalne.

Etap 1: Przed wizytą (Dostępność cyfrowa i informacyjno-komunikacyjna)

- **Zgodność ze standardem WCAG:** Konieczna jest gruntowna modernizacja strony internetowej instytucji, aby spełniała wymogi standardu WCAG (wysoki kontrast, skalowalność fontów, logiczna hierarchia nagłówków). Należy wyeksponować katalog SOWA, godziny otwarcia poszczególnych filii oraz bieżące komunikaty o zmianach organizacyjnych. Należy zwrócić uwagę na aplikację mobilną (np. SOWA MOBI) i procedury logowania, ponieważ cechuje je zbyt wysoki próg wejścia technologicznego.
- **Formaty dostępne (ETR / PJM):** Niezbędne jest wdrożenie informacji o ofercie w tekście łatwym do czytania i rozumienia (ETR – *Easy-to-Read*) oraz w Polskim Języku Migowym (PJM), a także rzetelne przygotowanie Deklaracji Dostępności.
- **Dwuścieżkowa polityka informacyjna:** Osoby starsze oraz osoby zagrożone wykluczeniem cyfrowym potrzebują równoległego dostępu do informacji tradycyjnej – gablot zewnętrznych, tablic ogłoszeniowych i czytelnych plakatów w przestrzeni lokalnej.

Etap 2: W drodze i wejście do instytucji (Dostępność architektoniczna i wayfinding)

- **System informacji przestrzennej (*wayfinding*):** Badania wykazały pilną potrzebę montażu zewnętrznych tablic kierunkowych, wyraźnego oznakowania wejść, eliminacji mylących szyldów oraz aktualizacji geolokalizacji placówek (m.in. w Google Maps).
- **Likwidowanie barier progowych:** Wymagane jest zapewnienie dostępności wejścia poprzez budowę ramp i podjazdów (Filia nr 1, Filia nr 3), montaż systemów przywoławczych (dzwonków dla asysty) oraz regulację siły docisku ciężkich skrzydeł drzwiowych (Filia nr 5).

Etap 3: W trakcie wizyty i uczestnictwo w ofercie (Dostępność programowa i sensoryczna)

- **Autonomia użytkownika w przestrzeni zbiorów:** Należy wdrożyć zasadę samodzielności użytkownika poprzez obniżenie wysokości regałów bibliotecznych, bezpieczne stopnie pomocnicze oraz aranżację nowości w zasięgu rąk osób poruszających się na wózkach i osób starszych z ograniczeniami motorycznymi.
- **Dostępność sensoryczna (komfort wzrokowy i akustyczny):** Potrzebna jest modernizacja oświetlenia ekspozycyjnego w strefach regałowych (doświetlenie grzbietów książek dla osób słabowidzących), eliminacja hałasujących opraw (Filia nr 4) oraz uporządkowanie przestrzeni z nadmiaru bodźców wizualnych.
- **Strefy wyciszenia i odpoczynku:** Aranżacja ergonomicznych miejsc siedzących oraz stref relaksu (m.in. w Filii nr 5 i Oddziale dla Dzieci) dla osób o obniżonej sprawności fizycznej i osób wrażliwych sensorycznie.

- **Inkluzywne formaty organizowanych wydarzeń:** Zwiększenie liczby wydarzeń edukacyjno-kulturalnych z uwzględnieniem „cichych godzin”, bez tłoku i nadmiaru bodźców, co umożliwi udział osobom w spektrum autyzmu i osobom starszym.

Etap 4: Po wizycie (Dostępność zbiorów i ciągłość kontaktu)

- **Dywersyfikacja nośników czytelniczych:** Zapewnienie stałego dostępu do literatury w formacie *Large Print* (duży druk dla osób słabowidzących) oraz znaczne zwiększenie puli kodów do platform abonamentowych (Legimi, Empik Go), stanowiących podstawowe narzędzie kontaktu z kulturą dla osób o ograniczonej mobilności.

Obszar horyzontalny: Zarządzanie dostępnością i rozwój kadr

- **Identyfikacja ukrytych barier:** Mimo że mocne strony pracowników są filarem w zakresie dostępności (empatia, życzliwość), zidentyfikowano zjawisko „niewidocznych barier” wynikające z bezkrytycznych ocen stałych użytkowników. Kadra wymaga systemowych szkoleń z zakresu obsługi użytkowników o szczególnych potrzebach, planowania i realizacji dostępnych wydarzeń, materiałów dostępnościowych, ewaluacji partycypacyjnej, procedur racjonalnych usprawnień tj. usystematyzowanie asysty użytkowników, a także mikroinwestycji (lupy, słuchawki wyciszające).

II. Planowane działania w zakresie wdrażania i rozwijania dostępności, identyfikowania potrzeb, zasad komunikacji i włączania osób ze szczególnymi potrzebami w planie krótkoterminowym oraz długoterminowym

1. Cele w zakresie poprawy dostępności

Cel 1: Dostępność informacyjno-cyfrowa i wayfinding (modernizacja WWW wg WCAG, przewodniki, tablice kierunkowe WKD/PKP).

Cel 2: Ergonomia, zbiory i komfort sensoryczny (doświetlenie regałów, obniżenie mebli, strefy ciszy, słuchawki wygłuszające, powiększenie puli kodów Legimi/Empik Go i Dużych Liter).

Cel 3: Zarządzanie włączające, kompetencje kadr i partycypacja (oficjalne powołanie koordynatora i zespołu, cykliczne szkolenia, powołanie grupy doradczej złożonej z samorzeczników OzN i seniorów).

2. Oferta kulturalno-edukacyjna:

Krótkoterminowo (2027): Wdrożenie stałych „cichych godzin”, aby zapewnić użytkownikom komfort wizyt w placówkach; pilotażowe wydarzenie z wysoką dostępnością (PJM, pętla indykcyjna, asysta, dostępne zapowiedzi, opisy i materiały); regularne spotkania DKK w dostępnych salach.

Długoterminowo (2028–2031): Osiągnięcie wskaźnika min. 25% wydarzeń głównych z tłumaczeniem na PJM lub audiodeskrypcją; stała oferta warsztatów międzypokoleniowych i sensorycznych. Finansowanie: budżet bieżący, programy MKiDN, PFRON.

3. Zespół instytucji kultury i organizacja pracy:

Decyzje zarządcze: Formalne zarządzenie dyrektora powołujące koordynatora ds. dostępności, zespół ds. Dostępności wraz z wyodrębnieniem stałego budżetu zadaniowego w planie finansowym.

Podnoszenie kompetencji: Powiększanie bazy wiedzy o dostępności jako sprawdzonego źródła, z którego pracownicy będą czerpać w codziennej pracy - baza elektroniczna tworzona przez zespół ds. dostępności. Wizyta studyjna w Muzeum Tyflogicznym i na Niewidzialnej Wystawie; szkolenia z prostego języka (ETR) i bezpiecznej ewakuacji OzN.

4. Osoby z niepełnosprawnością i starsze w instytucji kultury:

Włączenie przedstawicieli osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, zarówno pojedynczych odbiorców, jak i organizacje reprezentujące te grupy odbiorców w proces testowania wprowadzanych zmian (np. przedprzewodników i strony www). Utworzenie Grupy Konsultacyjnej i organizowanie stałych spotkań zespołu ds. dostępności z OzN i osobami starszymi, które będzie moderował koordynator ds. dostępności.

5. Sposoby komunikacji z osobami o szczególnych potrzebach :

Wdrożenie zasady „wielokanałowości”: online (dostępna strona, media społecznościowe z alternatywnymi opisami grafik i zapowiedziami wydarzeń opatrzonymi informacjami o dostępności) oraz offline (kontrastowe gabloty zewnętrzne, ulotki w ETR).

Procedura dwukierunkowa: jasna ścieżka zgłaszania potrzeby asysty lub pętli indukcyjnej min. 3 dni przed wizytą.

6. Sposoby badania potrzeb publiczności o szczególnych potrzebach:

Nowe metody: coroczne wizyty Grupy Konsultacyjnej w ramach audytów w placówkach, ankiety satysfakcji w prostym języku (papierowe z dużą czcionką i online zgodne z czynnikami), panele fokusowe raz w roku.

7. Identyfikacja ryzyk: Opóźnienia w uzgodnieniach tablic z PKP/WKD (minimalizacja: wczesne wystąpienie o zgodę); opór przed narzędziami cyfrowymi (minimalizacja: wsparcie stacjonarne bibliotekarzy).

Lp.	Ryzyka	Prawdopodobieństwo	Wpływ	Jak zmniejszyć ryzyko?
1	Brak zgody na montaż tablic kierunkowych w okolicy PKP i WKD.	Średnie	Średni	Szybkie wystąpienie z wnioskiem, alternatywne tablice miejskie.
2.	Ograniczenia budżetowe miasta na potrzeby remontowe Książnicy.	Wysokie	Wysokie	Etapowanie prac, wnioski o dotacje celowe z PFRON/FERS, MKiDN.
3.	Opór części odbiorców przed cyfryzacją.	Średnie	Niskie	Równoległa ścieżka tradycyjna i wsparcie pracowników Książnicy na miejscu w placówkach.

8. Inwestycje na rzecz dostępności:

2027 (mikroinwestycje): lupy powiększające, słuchawki wyciszające + stojaki, oprawy doświetlające grzbiety książek, modernizacja strony www, tablice kierunkowe.

2028–2031 (inwestycje twarde): rampy/podjazdy w Filiach 1 i 3, automatyka drzwi wejściowych, obniżenie i wymiana regałów, zakup stacjonarnych pętli indukcyjnych.

9. Realizacja wymogów Ustaw o dostępności:

Dostosowanie do wymogów ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami oraz Ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej:

Zapewnienie dostępu alternatywnego (kontakt telefoniczny, asysta pracowników Książnicy, zbiory cyfrowe) w placówkach niedostępnych architektonicznie (np. Filia nr 1 i 3) do czasu ich przebudowy.

10. Kryteria sukcesu planu wdrażania i rozwijania dostępności:

Wskaźniki ilościowe i jakościowe: wdrożenie 9 przedprzewodników; 100% zaktualizowanych deklaracji i opisów podróży odbiorcy, wzrost liczby wydanych kodów Legimi/Empik Go o 30%; min. 80% przeszkolonego personelu.

Podsumowanie

Strategia Dostępności Książnicy Pruszkowskiej na lata 2027–2031 to dla nas plan realnej zmiany kulturowej i organizacyjnej. Dostępność rozumiemy nie jako jednorazowy projekt czy formalny obowiązek, lecz jako stały proces doskonalenia naszej oferty, przestrzeni i relacji. Chcemy, aby każda mieszkanka i każdy mieszkaniec Pruszkowa, bez względu na wiek czy sprawność – mógł korzystać ze wszystkich naszych placówek samodzielnie, na równych prawach i z poczuciem godności.

Głównym kapitałem naszej instytucji jest zaangażowany, uważny i empatyczny zespół. Wdrażając tę strategię, łączymy mocnych stron pracowników z konkretnymi rozwiązaniami systemowymi:

- **słuchamy głosu odbiorców** – tworzymy stałą przestrzeń dialogu z samorzecznikami, seniorami i lokalnymi organizacjami, którzy stają się współtwórcami i testerami naszych działań;
- **działamy etapami** – w pierwszym roku skupiamy się na szybkich usprawnieniach informacyjnych, sensorycznych i cyfrowych, a w kolejnych latach podejmujemy większe wyzwania modernizacyjne i architektoniczne;
- **uczymy się i wyciągamy wnioski** – regularnie sprawdzamy efekty wprowadzanych zmian za pomocą dostępnych ankiet, audytów spacerowych i rozmów.

Wierzimy, że przestrzeń pozbawiona barier służy całej społeczności: osobom z niepełnosprawnościami, seniorom, rodzicom z małymi dziećmi oraz każdemu z nas w momentach czasowej niedyspozycji. Realizacja celów zapisanych w tym dokumencie pozwoli Książnicy Pruszkowskiej stać się miejscem w pełni otwartym, bezpiecznym i dostępnym dla wszystkich.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

